

วัฒนธรรมประเพณีการแซนอาหะจุยของชาวไทยกุย

อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

SAEN-AYAH-JUI: CULTURE AND TRADITION OF THAI KUI IN SAMRONG THAP DISTRICT, SURIN PROVINCE

¹กฤษนันท์ แสงมาศ

¹Krisnan Saengmad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Krisnan_Sa@gmail.com

Received January 20, 2019; Revised February 12, 2019; Accepted June 2, 2019

บทคัดย่อ

เรื่องฐานคติความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติอันเป็นที่มาของประเพณีแซนอาหะจุย ทำให้เกิดวัฒนธรรมพิธีกรรม บวงสรวงเซ่นไหว้ต่อวิญญาณที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์มีความเชื่อว่าอาจสถิตอยู่ในปราสาท อันเป็นเทวสถาน แห่งลัทธิไสวณิกายบูชาพระศิวะ มีความเชื่อในดวงวิญญาณที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณนับพันปี ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติ ฟ้าฝน ด้วยเหตุนี้เองจึงต้องการจัดเครื่องพิธีกรรมบูชาแซนอาหะจุยประจำปีก่อนการลงทำการเพาะปลูกทุกปีนั้นคือ พิธีกรรมแซนอาหะจุยบูชาเพื่อความอุดมสมบูรณ์จาก อาหะจุย ที่สถิต ณ ปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ อันเป็นศาสนาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนแห่งนี้มานานนับพันปี พิธีกรรมแซนอาหะจุย ก็ด้วยเหตุเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความ เป็นสิริมงคลในการเพาะปลูกหรืออาจเป็นการบอกกล่าวที่มนุษย์มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเคารพนับถือและศรัทธา ด้วยเป็นต้น เป็นพิธีกรรมการแซนทุกปีกลุ่มชาวไทยกุย จัดประกอบขึ้น เพื่อบูชา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ประจำปี ในช่วงขึ้น 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปีก่อนการลงทำการเพาะปลูกและได้เป็นประเพณีเล็กๆ ที่ชาวชุมชนนี้ยังให้ความสำคัญ และยังมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ : วัฒนธรรมประเพณี, แชนอาหะจุย, ชาวไทยกุย

Abstract

Beliefs in supernatural power is the source of Saen-Ayah-Jui tradition that originated traditional rites of worshipping spirits believed to be sacred and dwelling in the pagoda as a divine place of Savainikaya creed for worshipping God Shiva. It is the belief in spirits for a thousand years since the ancient times. The community of Ban Pho-Sri-Thad, Samrong Thap District, Surin Province has its way of life relying on nature specially rains. Annual ceremonial rites are, thus, organized for worshipping Saen-Ayah-Jui before cultivating plants. The ceremony is for begging fertilities from Ayah-Jui dwelling in the pagoda of Wat Pho-Sri-Thad as the community religious place for a thousand years. Saen-Ayah-Jui rite is the auspicious time for fertilities in cultivating plants and it is the occasion that humans convey their respect and faith to the sacred spirits. Saen-Ayah-Jui rite is annually organized by Thai Kui for worshipping in the fifth day of waxing moon of the third lunar month. The ceremony is organized before cultivating plants and it is a small ceremony respected and inherited by the people in the community for generations up to present.

Keywords : Culture and Tradition, Saen-Ayah-Jui, Thai Kui

บทนำ

ความเป็นมาของการแชนอาหะจุยนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณถ้าจะอธิบายว่ามนุษย์ได้ถือกำเนิดขึ้นมาท่ามกลางธรรมชาติ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยและมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย การที่มนุษย์ต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติอยู่ตลอดเวลานี้เอง ทำให้ต้องเผชิญกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ความแปรปรวนของธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจหรืออธิบายได้ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกว่าธรรมชาตินั้นมีพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ก่อกวนคุณและโทษ ทำให้มนุษย์เกิดความยำเกรงและหวาดกลัว สิ่งนี้เองจึงเป็นมาของอำนาจที่เหนือมนุษย์ที่

เรียกว่า เทพเจ้า เทวา อารักษ์ หรือพลังแห่งภูตผีปีศาจ ที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ (พระมหาวิระ สุขแสง, “มะมีวด : 2550) สามารถสรุปความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจที่ไม่สามารถอธิบายได้ (วิลาลินี ศรีนุเคราะห์, “ปันโฉล : 2543) ดังนั้น ความเชื่อในอำนาจธรรมชาติเชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจ สามารถดลบันดาลให้เกิดทุกข์ สุขแก่มนุษย์ได้มนุษย์จึงให้ความเคารพยำเกรงและพยายามเอาใจธรรมชาติเพื่อให้ธรรมชาติให้สิ่งที่ตนปรารถนา เชื่อในอำนาจวิญญาณ ผี สางเทวดา เป็นความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจากความเชื่อแบบดั้งเดิม คือเชื่อว่าในธรรมชาติมีจิตวิญญาณครอง วิญญาณเหล่านั้นสถิตอยู่ในธรรมชาติและเป็นผู้ควบคุม ให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ ทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่มนุษย์ เชื่อในพลังอำนาจอันลึกลับว่าเป็นเทพเจ้า เทวดาที่รักษา ก้อนหิน ทางน้ำ ปราสาทเก่าแก่ของโบราณรวมไปถึงสัตว์ที่อาศัยในป่าเขาลำเนาไพร เป็นความเชื่อที่พัฒนามาจาก ความเชื่อเรื่องวิญญาณอีกชั้นหนึ่ง คือเชื่อว่ามีวิญญาณหรือเทวดาประจำอยู่ในธรรมชาติทุกประเภท เทพเจ้าเหล่านั้นมีอารมณ์ รัก ชอบ โกรธ หลง แต่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ฉะนั้นผู้ที่กระทำการประกอบพิธีกรรมในด้านนี้ จึงพยายามเพื่อเอาใจเทพเจ้าหรือวิญญาณเหล่านั้น ด้วยการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ด้วยวิธี เช่น ไหว้ สรงvey เป็นต้น นอกจากนั้นยังพยายามสร้างรูปเคารพขึ้นมาเพื่อเคารพบูชาอีกด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว มนุษย์ในสมัยโบราณจึงนับถือธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา แม่น้ำ จอมปลวก เป็นต้น เป็นที่พึ่งหรือสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจด้วยความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ต้องมีอำนาจลึกลับสิ่งสถิตอยู่และมีการทำพิธีกรรมการเช่นสรวง กราบ ไหว้บูชา เป็นต้น เพื่อเอาใจอำนาจลึกลับเหล่านั้นมิให้กระทำอันตราย และหวังผลให้ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนาอีกประการหนึ่งด้วย แชนอาหะจุย กับความเชื่อเรื่องฝนฟ้าเพื่อความอุดมสมบูรณ์ บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอีกความเชื่อหนึ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากอดีต เป็นความเชื่อที่มีต่อปราสาทโบราณ ที่มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษา นั่นคือ วิญญาณอาหะจุย (วิญญาณผู้รักษาหมู่บ้าน) ที่เป็นอารักษ์ประจำ ปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ที่มีอิทธิพลต่อชุมชน กลุ่มประชากรที่พูดภาษากูย โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็นกลุ่มชาวไทยกูยที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อพิธีกรรมประเพณีของกลุ่มได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ยังคงมีประชากรที่ใช้ภาษากูยอยู่ประมาณร้อยละ 90 ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในอีสานตอนใต้ เกิดผสมผสานทางวัฒนธรรมโดยต้องยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรม วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนชาวไทยกูยที่นับถือพระพุทธศาสนา ปัจจุบันกลุ่มชาวไทยกูย ที่บ้านโพธิ์ธาตุ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกูยของตนอย่างเคร่งครัด ทั้งการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อดั้งเดิมของคนในพื้นที่ถิ่น เช่น ประเพณีการแซนอาหะจุย ประจำปี เป็นพิธี

กรรมการแขนงอาหะยของชาวบ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ซึ่งเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้า การเริ่มต้นในการประกอบพิธีกรรม จะมีการบอกกล่าวให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกันก่อนที่จะจัดพิธีกรรมขึ้น โดยจะให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการและจะให้ความสำคัญทุกครั้งที่ต้องกระทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นระบบความเชื่อของกลุ่มชาวไทยภูเขาที่ควรศึกษา เพราะถือว่าเป็นระบบความเชื่อที่มีบทบาทในการสร้างคนให้ผูกพันกับท้องถิ่น สร้างความสามัคคีให้ชุมชนมีความสงบสุข มีความใกล้ชิดและเคารพต่อธรรมชาติอันเกิดจากพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งจะไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาวไทยภูเขาของหมู่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ให้คงอยู่ต่อไป และเห็นคุณค่ามากขึ้น ให้ความสำคัญมากขึ้น และอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกภูมิลานต่อไป

ความเชื่อกับวัฒนธรรม

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ได้มีการสืบทอดมาเป็นมรดกของชุมชน การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ความเชื่อของมนุษย์ได้วิวัฒนาการ ซึ่งความเชื่อของมนุษย์มีลักษณะการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่มีระบบมากขึ้น และมีเหตุผลมากขึ้นตามลำดับ พัฒนาการของความเชื่อของมนุษย์ที่แสดงออกเป็นพิธีกรรมการบวงสรวง ของอารยธรรมอินเดียโบราณ ในยุคก่อนพุทธกาล หมายเอาระบบความเชื่อที่คนในอินเดียยึดเอามาเป็นทั้งบัญญัติทางศาสนาและสังคม ซึ่งนักปราชญ์ทางภารตวิทยาได้กล่าวไว้ว่าเริ่มต้นเมื่อ ประมาณ 1,000 ปี ก่อนพุทธศักราช (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 203) และมีพัฒนาการทางด้านความเชื่อมาจนถึงการเสด็จอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า ประมาณ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช มีการพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่องของพรหมลิขิต จึงหมายถึงอำนาจที่กำหนดความเป็นไปของชีวิต (สุนทร ณ รังสี, 2545:50) เชื่อกันว่า พระพรหมจะเขียนไว้ที่หน้าผากของเด็กซึ่งเกิดมาได้ 6 วัน อธิบายความหมายของพระพรหมเอาไว้ว่า พระพรหม มีความหมายเป็นสองนัย ประการแรก คำว่า พรหมหรือพรหมัน เป็นคำกลางๆ หมายถึง วิญญาณอันสูงสุดของจักรวาล ดำรงได้ด้วยตนเองเป็นนิรันดร เป็นที่เกิดและที่รวมของสรรพสิ่ง ไม่มีรูปร่าง ไม่ใช่วัตถุ ไม่สามารถเห็นได้ ไม่เกิด ไม่มีใครสร้าง ไม่มีเบื้องต้นและที่ สุด ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่สามารถเข้าใจได้โดยประสาทสัมผัส ปรากฏทุกหนทุกแห่ง ทั้งในสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต หมายถึง พระพรหมนั้นเป็นต้นเหตุของสรรพสิ่งประการที่สอง พระพรหม หมายถึง เทพเจ้าผู้ชาย เกิดจากพรหมันซึ่งเป็นจิตวิญญาณสูงสุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลาธิษฐานของพรหมนั่นเอง มีลักษณะพระวรกายสีแดง สีเขียวสีเขียว มีหงส์เป็นพาหนะ ในศตะปะละ พราหมณะ กล่าวว่า เมื่อพระองค์ได้เกิดจากวิญญาณสูงสุดแล้ว พระองค์ก็ได้สร้างเทพเจ้าขึ้น แล้วก็รับสั่งให้ไปประจำสถานที่ต่างๆ เช่น

ให้พระอัครนิ ประจำพื้นโลก พระวายุ พระจำสววรรค์ และพระสุริยะ ประจำท้องฟ้า ในสมัยพราหมณ์ พระพรหม ถูกสร้างขึ้นมาจากในฐานะเทพเจ้าสูงสุดซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกามารมณ์ เป็นเทพเจ้าผู้สร้างสรรพสิ่งและกำหนดชะตากรรมชีวิตบนโลกมนุษย์ดุนัย ไชโยธา, ลัทธิ ศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น: 2538) เมื่อความเชื่อของมนุษย์ถูกผูกติดกับความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง เป็นผู้กำหนดบทบาททั้งหมดของชีวิต และการบันดาลในสิ่งที่พึงปรารถนา การกระทำทุกอย่างของมนุษย์จึงต้องขึ้นต่อพระพรหม ต้องประกอบกรกระทำเพื่อให้พระพรหมพอใจ ความเชื่อในอมตภาพวิญญูณ พัฒนาการเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวงสรวง คือ ความเชื่อในเรื่อง อมตภาพวิญญูณ คือ ความเชื่อในความไม่แตกดับของวิญญูณ ซึ่งในศาสนาพราหมณ์เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า อาตมัน หรือ ชีวาตมัน ชีวาตมันนี้เป็นส่วนที่เป็นสาระของชีวิตและสิ่งสถิตอยู่ในร่างกายของมนุษย์และสัตว์ทุกประเภท แม้เทวดาเองก็มีชีวาตมันสิงอยู่ ร่างกายนี้อาจแตกดับสลายได้และชีวาตมันจะยังคงอยู่ต่อไป (สุนทร ณ รังสี, 2545 : 50) ได้กล่าวกับเรื่องนี้ไว้ว่า มนุษย์แต่ละคนมีชีวาตมันเป็นแกนกลางของชีวิต ร่างกายมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและสลายไปในที่สุด ส่วนชีวาตมันนั้นจะคงอยู่ในสภาพเดิมตลอดไปโดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือสลายตามไปด้วย ทั้งนี้ก็โดยที่ชีวาตมันเป็นส่วนหนึ่งแห่งอาตมัน ๆ เป็นส่วนหนึ่งแห่งกาลหรือปรมาตมัน ในเวลาที่คนตายชีวาตมันจะละทิ้งร่างเก่าไปอาศัยร่างใหม่ เหมือนคนเปลี่ยนเสื้อผ้าจากชุดเก่าไปชุดใหม่ ดังนั้นแนวความเชื่อเรื่องความไม่แตกสลายของวิญญูณหลังการตายของสิ่งมีชีวิต จึงมีส่วนในการพัฒนาการของพิธีกรรมการบวงสรวง เพราะธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็ต้องตายในที่สุด แต่เมื่อตายแล้วก็เชื่อว่าชีวิตจะจบสิ้นลงอยู่แค่นั้น เมื่อตายร่างกายสลายไปแต่วิญญูณไม่ได้สลายไปด้วย แต่จะออกจากร่างเร่ร่อนไปตามกรรมสู่ภพชาติใหม่ หรืออาจสิงอยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งวิญญูณเหล่านั้นอาจจะมากระทำการสิ่งที่ดี และสิ่งที่ไม่ดีแก่ตนได้ จึงมีการบูชาบวงสรวงเพื่อให้วิญญูณเหล่านั้นพอใจ

วัฒนธรรมประเพณีชาวไทยภูยที่มีต่ออาหะจุย

วัฒนธรรมในพิธีกรรมและประเพณีของชาวไทยภูย ประกอบด้วย การเกิด การแต่งงาน การตาย การขึ้นบ้านใหม่ พิธีกรรมกลมอกลมอและความเชื่อเรื่องศาลปู่ตา (อาหะจุย) การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ชาวไทยภูยจะมีวัฒนธรรมความเชื่อ ดังนี้

การเกิดในสมัยโบราณการเกิดเป็นสิ่งที่น่ากลัวมากเพราะผู้หญิงจะมีบุญมีวาสนานั้นวัดกันตรงที่คลอดบุตรแต่ละครั้งเพราะชาวไทยภูยมีความเชื่อว่า “การคลอดบุตรเปรียบเสมือนการนั่งเรือข้ามทะเลไม่รู้ว่าจะมีคลื่นที่น้ำเรือข้ามนั้นจะมีคลื่นหรือพายุพัดเรือให้ล่มจมน้ำเมื่อใดหาไม่รู้มันนั้นแสดงถึงความตาย มีการปฏิบัติตนในช่วงการตั้งครรภ์ไม่ว่าจะเป็น ข้อชะล่า การปฏิบัติตนในแต่ละวัน

เช่น ห้ามออกนอกบ้าน 3 เวลา คือ ตีห้าเที่ยงตรงและหกโมงเย็น ชาวไทยกุยเชื่อว่าเวลานี้เป็นเวลา
ที่ผีออกหากิน ถ้าจำเป็นจริงๆ ให้แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำคลุมศีรษะด้วยสีดำ เพราะผีจะเข้าใจว่า
เป็นพรรคพวกเดียวกับผีเอง การไปเยี่ยมบ้านสามต้องแต่งกายด้วยผ้าชิ้นใหม่เหน็บเต้าปูนตรงชาย
พกของผ้าลินซึ่งเป็นการป้องกันแมลง หลังกินข้าวในแต่ละมื้อต้องสะบัดผ้าถูไปมาเพื่อให้คลอດ
ง่าย บุตรแรกเกิดจะใช้เศษผ้าลินใหม่ที่เก่าเป็นผ้าอ้อมคลุมตัวทารก เพราะถือว่าเป็นสิริมงคลสำหรับ
ตัวทารกด้วยสมัยก่อนคลอດเองตามธรรมชาติ เสียเลือดมากจำเป็นต้องทำให้ร่างกายอบอุ่นโดยการ
อยู่ไฟและกินยาสมุนไพรโดยเอารากไม้หรือแก่นไม้มาต้มดื่มเพื่อให้ร่างกายเกิดความอบอุ่น และ
การรักษาพยาบาลบุตรและตัวแม่เองได้แก่ขณะตั้งครรภ์ในการออกนอกบ้านไปทำงานต้องแต่งกาย
ด้วยชุดดำ ซึ่งเป็นสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องศาลปู่ตา ความเชื่อที่สำคัญอีกอย่างของ
ชาวไทยกุย คือ ความเชื่อเรื่องศาลปู่ตา(หะจั่ว หรือยะจั่ว) ที่มีรูปปั้นเป็นสัญลักษณ์ ชาวบ้านจะ
ประกอบพิธีเช่นไหว้ คือ การเช่นปู่ตาในเดือน 3 และเดือน 6 เพื่อความเป็นสิริมงคลและขจัดปัด
เป่าสิ่งที่ไม่ดีงามทั้งหลายให้พ้นไป ในเดือน 6 จะเช่นไหว้ขอฝนให้ถูกต้องตามฤดูกาลในเดือนสาม
เช่นไหว้เพื่อขอบคุณปู่ตาที่คลบนตาลให้ได้ข้าวปลาอาหารที่พืชผลที่สมบูรณ์

นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) เป็นแนวคิดทางมานุษยวิทยาแนวหนึ่งที่สนใจ
ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมโดยเน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนด
กระบวนการทางวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งสจิวต (Steward. 1959 : 81-85) นัก
มานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้อธิบายแนวความคิดว่า เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของ สังคม
ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมแนวคิดนี้มองสังคม ในลักษณะพลวัตหรือเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา
การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐาน สำคัญ คือ
เทคโนโลยีการผลิตสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและ
ปรับตัวของสังคมและวัฒนธรรม

สจิวต (Steward.) กล่าวว่า นิเวศวิทยา คือการปรับตัวเข้าหากันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ
มนุษย์ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ระบบนิเวศวิทยาของสังคมก่อน เพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะของ
สังคมวัฒนธรรม (Socioculture) นั้นๆและมีความเชื่อต่อไปอีกว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความแตกต่าง
ในการปรับตัวของวัฒนธรรมวัฒนธรรมที่ต่างกันสิ่งแวดล้อมที่เหมือนกันจะแสดงรูปแบบของการ
พัฒนาการที่เหมือนกัน และเขามีความเชื่อว่าเป็นวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมแบบหลายสาย
(Multilinear) มากกว่าวิวัฒนาการวัฒนธรรมสายเดียว (Unilinear)

1. ชาวไทยกุยได้มีวัฒนธรรมประเพณีประจำปีและมีการประกอบพิธีกรรมตามวาระ ประจำเดือนในรอบปีดังนี้

วาระประจำปีในการประกอบพิธีกรรมเดือน 3 มีนาคม มีวัฒนธรรมประเพณีในการ
ประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของชาวไทยกุยมี ดังนี้

เดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ในรอบปีจะมีการประกอบพิธีกรรมแห่นาหะจุย ของชาวไทยภูยกู้ที่ถุกจัดขึ้นเพื่อการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของชนเผ่าตามลฐานคติที่นับถึถั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันที่ชาวไทยภูยกู้ให้วามสำคัญมาก



2. ความเชื่อในพิธีกรรมแห่นาหะจุยของชาวไทยภูยกู้

ความเชื่อตั้งเดิม ประเพณีแห่นาหะจุยของชาวชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็นประเพณีที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน ที่มีความเชื่อพิธีกรรม ที่สอดแทรกอยู่ในประเพณีแห่นาหะจุย นี้ด้วย การแห่นาหะจุย นี้สิ่งที่สำคัญซึ่งคิดว่าเป็นพิธีกรรมร่วมของกลุ่มคนที่ทำพร้อมกันทุกเรือนในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตรงกันคือประเพณีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่เรียกว่า“แห่นาหะจุย” ประเพณีดังกล่าวนี้จะเป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นหมุนเวียนเป็นประจำทุกปี เป็นกิจกรรมในระบบครอบครัว ปู่ย่า ตายาย และคนในชุมชนทั้งหมดจะให้ความสำคัญมาก ที่มาทำพิธีกรรมเซ่นไหว้ร่วมกันผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมในระดับนี้จะประกอบด้วย สมาชิกของครอบครัวหลายๆ ครอบครัวที่นับถึถั้ง ปราสาทที่สถิตดวงวิญญาณของนาหะจุย (วิญญาณศักดิ์สิทธิ์) โดยจะมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือ เรียกว่า ชาวจำ หรือ ผู้เฒ่าผู้แก่ประจำหมู่บ้านที่มีภูมิความรู้ในการทำพิธีกรรมบูชา กล่าวเซ่นไหว้ (สัมภาษณ์ นายวัน ทองดาษ (ผู้ประกอบพิธีกรรม/ท้าวจำ), 1 กุมภาพันธ์ 2560)

ตามลฐานคติทางความเชื่อที่ปรากฏในปราสาทโบราณพันปีนี้ ชาวไทยภูยกู้หรือชุมชนนี้มีความเชื่อมาตั้งแต่มัยสร้างบ้านแปลงเมืองมาแล้ว มีความเชื่อว่าเป็นของเก่าของแก่ เป็นของโบราณที่มีความศักดิ์สิทธิ์มาก เมื่อผู้ใดเกิดความเจ็บป่วย ไม่สบาย อยู่ไม่เย็นเป็นไม่สุขมีเรื่องเดือดร้อนก็จะมาบาบานของพร ปรากฏว่า หาย และได้รับสิ่งดีๆทุกรายไป ชาวบ้านนี้มีความเชื่อมาก ถึงความศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการเซ่นไหว้ประจำทุกปีและพิธีกรรมแห่นาหะจุยก็วิถึชีวิตชาวไทยภูยกู้จะมีความผูกพันเกี่ยวเนื่องกับการทำการเกษตร น้ำ ฝน ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายไม่ว่าจะประกอบกิจการใดๆก็ตามชาวไทยภูยกู้จะต้องมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวผีบรรพบุรุษเสมอ ในคติความเชื่อของชาวไทยภูยกู้จะมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ เทวดาอารักษ์ ชาวบ้านเชื่อว่าผี วิญญาณเหล่านี้เป็นผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณหรือให้โทษได้แก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม

ประเพณีและพิธีกรรมแหวนอาหะจยุ ก็อาจเกิดความแห้งแล้ง หรือข้าวปลาอาหารอาจไม่สมบูรณ์ได้ และนอกจากนี้ยังเชื่อว่าและเชื่อผีวิญญาณ นั้นจะดลบันดาล ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางเกษตรกรรมด้วย (สัมภาษณ์ นายเลี่ยม ทองดาช (ปราชญ์ชาวบ้าน), 1 กุมภาพันธ์ 2560) ชาวไทยกุย ได้อาศัยความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษ เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ทำให้คนมีระเบียบวินัย มีศีลธรรม ก่อให้เกิดความรักสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยผ่านพิธีกรรมแหวนอาหะจยุ ที่ชาวไทยกุยให้ความศรัทธาที่ เป็นแบบวัฒนธรรมแบบเดียวกันที่ได้นับถือกันเรื่อยมาจากอดีตจนมาถึงปัจจุบันนี้

ความเชื่อที่มีต่อ ปราสาทโพธิ์ศรีธาตุ ที่เป็นโบราณสถานที่ถูกสร้างขึ้นตามที่ปรากฏในแผนป้าย ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการสร้างมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 แห่งอาณาจักรขอมโบราณพันปี (สัมภาษณ์ นายเอก แสงอุ่น(ผู้ใหญ่บ้าน), 1 กุมภาพันธ์ 2560)

ที่มีการสร้าง ปราสาท เพื่ออุทิศถวายแด่เทพเจ้าสูงสุดในสมัยนั้น ปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุนี้เป็นโบราณสถานที่ถูกสร้างขึ้นมานาน (สัมภาษณ์ นายประภาส ทองดาช (รองนายกองค์การบริหารตำบลเกาะแก้ว), 1 กุมภาพันธ์ 2560) ความเชื่อที่มาต่อองค์ปราสาท ตามคติความเชื่อของชาวบ้าน ชุมชนนี้ มีความเชื่อว่า วิญญาณที่เรียกว่า อาหะจยุ ที่ศักดิ์สิทธิ์ นั้นได้สิงสถิตประทับอยู่ที่ปราสาทนี้เมื่อถึงงานวาระ แหวนอาหะจยุ ของชาวไทยกุยนั้นก็จะรวมกันมาที่นี่เพื่อทำการ บูชา ทำพิธีกรรมแหวนอาหะจยุ เพื่อความเป็นมงคลที่วัฒนธรรมชาวไทยกุยจะมีการบวงสรวง เช่น ไห้วทุก ขึ้น 5 คำ เดือน 3 ของทุกปี และเป็นประจำทุกปีจะทำพิธีกรรมนี้เมื่อถึงวาระเช่นไหว้ปราสาทนี้

3. ความเชื่อของแหวนอาหะจยุ

ความเชื่อและพิธีกรรมนี้มีผลต่อวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของชาวไทยกุยที่มีความเชื่อใน ปราสาทโบราณและวิญญาณที่สถิตอยู่ในปราสาท นั่นคือ อาหะจยุ ที่สถิตอยู่ในปราสาทโบราณ มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประทับอยู่ เป็นอารักษ์ที่มีความวิเศษมาก ในอดีตเคยมีผู้คนประสบพบเจอสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีผู้คนมาบนบาน ศาลกล่าวในเรื่องราวต่างๆก็เกิดผลสำเร็จเมื่อเกิดความแห้งแล้ง ชาวชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุจะรวมกลุ่มกัน แห่ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องเช่น ไห้วบายศรีต่างๆไปที่ปราสาทแสดงถึงความเชื่อที่มีความเชื่อว่า อาหะจยุ ที่สิงสถิตอยู่ที่ปราสาท อธิฐานของฝน ขอน้ำ เพื่อการทำไร่ไถนา ก็ปรากฏว่ามีฝนตกลงมาจึงเป็นที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของปราสาท (สัมภาษณ์นายวัน ทองดาช (ผู้ประกอบพิธีกรรม/ท้าวจ๊า), 1 กุมภาพันธ์ 2560) และความเชื่ออย่างมากในชุมชนแถบนี้ เมื่อมีการเช่นไหว้จะทำการประกอบพิธีกรรมวางเครื่องเช่นไหวนั้นไว้รอบปราสาท โดยจัดเครื่องเช่นไหว้ตามความเชื่อท้องถิ่นนี้ เพราะเชื่อถือว่าเป็นจุดที่ศักดิ์สิทธิ์และสามารถสื่อถึงวิญญาณ อาหะจยุได้ ความเชื่อดั้งเดิม ประเพณีแหวนอาหะจยุของชาวชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นความเชื่อพิธีกรรมประเพณีที่มีการสืบทอดมาจากสมัยบรรพบุรุษ มีความเชื่อ ว่า อาหะจยุ นี้คือ วิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็น ปู่ตา ผู้รักษา

ชุมชน บ้านเมือง ลูกหลานของชาวไทยอยู่ในชุมชนนี้ มีวิวัฒนาการความเชื่อว่าเป็นวิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถให้คุณและโทษได้ เป็นใหญ่ในหมู่บ้านชุมชน ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสูงในการควบคุมดูแลรักษาให้เกิดความเป็นสิริมงคลในพื้นที่ด้วย และอีกความเชื่อหนึ่งของชาวไทยอยู่ในชุมชนนี้คือ อาหะยะจูนี้ เป็นเทพหรือเทพารักษ์ ที่ให้ฝน ฟ้าตกต้องตามฤดูกาลด้วยและให้ข่าน้ำ อุดมสมบูรณ์ด้วย การแซนอาหะยะนี้สิ่งที่สำคัญซึ่งคิดว่าเป็นพิธีกรรมร่วมของกลุ่มชุมชนที่ทำพร้อมกันทุกหลังคาเรือนในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตรงกันคือประเพณีเช่นไหว้บรรพบุรุษที่เรียกว่า “แซนอาหะยะจูประจำปี” ประเพณีดังกล่าวนี้จะเป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นกิจกรรมในชุมชนหมู่บ้าน ที่มาทำพิธีกรรมเช่นไหว้ร่วมกัน ผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมในระดับนี้จะประกอบด้วยสมาชิกของครอบครัวหลายๆ ครอบครัวที่นับถือ อาหะยะจู เหมือนกัน โดยจะมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม คือ อาจารย์ประจำชุมชน หรือ ผู้เฒ่าผู้แก่ประจำหมู่บ้าน และผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมทั้งหมด สิ่งของที่ใช้ในการเช่นไหว้ประกอบด้วยเครื่องบูชา เครื่องเช่นไหว้ซึ่งหาได้ตามท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีกองข้าว ที่ใช้ใบขนุนรองหรือทำเป็น (สัมภาษณ์ ,คุณแม่เกตุ ขฎาทอง (ปราชญ์ชาวบ้านตะเคียน) วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2560) กระทบ แล้วใส่ข้าวบนใบขนุนที่ใช้เป็นเครื่องเช่นไหว้ในพิธีกรรม เพื่อจะใช้ไว้สำหรับบูชาพระแม่โพสพ ข้าวของ ปลา ไก่ เป็ดและเตรียมสถานที่ในการประกอบพิธี (สัมภาษณ์ นายประสงค์ แสงอุ่น (สอบต.บ้านโพธิ์ศรีธาตุ), 1 กุมภาพันธ์ 2560)

กำเนิดจากความเชื่อในอำนาจเทพเจ้า ความเชื่อของมนุษย์ที่เริ่มสร้างจินตนาการต่อเบื้องหลังของปรากฏการณ์ต่างๆ ของธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยมนุษย์เกิดจินตนาการต่อสิ่งนั้นว่าต้องมีผู้บันดาลให้เป็นไป อันเดียวเป็นความคิดที่เกิดจากแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพราหมณ์ในยุคแรกๆ คือยุคพระเวท ประมาณ 1,500-900 ปีก่อนคริสตกาล เกิดจากสภาพธรรมชาติ คือ มนุษย์เห็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ กลางวัน กลางคืน ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า น้ำ ไฟ เป็นต้น จึงเกิดความอัศจรรย์ใจ เกิดจินตนาการว่าเบื้องหลังของธรรมชาติเหล่านั้นต้องมีผู้มีอำนาจ คือ มนุษย์ใส่ความรู้สึกให้แก่ธรรมชาติ ลักษณะของเทพเจ้าในพระเวทนี้ถือว่ามีรูปร่างเหมือนมนุษย์ แต่เนื่องจากการที่เทพเจ้าเหล่านั้นวิวัฒนาการขึ้นมาจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ จึงมีการพรรณนารูปร่างของเทพเจ้าในแง่ของปรากฏการณ์นั้นๆ ว่าเป็นจากธรรมชาติที่มีตัวตน (พรพรม ชลรัตน์:2544)คนพื้นเมืองของอินเดียนับถือและบูชาโลกธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม รวมทั้งต้นไม้ใหญ่และภูเขา แนวความคิดและความเชื่อถือมีลักษณะเป็นวิญญาณนิยม (Animism) แบบคนในสมัยโบราณทั่วไปนั่นก็คือ ถือและเข้าใจว่ามีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อยู่ในสิ่งที่ตนนับถือ วิญญาณเช่นกล่าวนี้อาจจะทำให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงมีพิธีบูชาเช่นสรวงเพื่อเอาอกเอาใจไม่ให้บันดาลสิ่งที่มีโทษเป็นภัยพิบัติเกิดขึ้นแก่มนุษย์ เมื่อเวลาผ่านไปวิญญาณเหล่านั้นได้ถูกยกย่อง

ขึ้นเป็นเทพเจ้า (สุนทร ณ รั้งสี:2544) กำเนิดจากความเชื่อในอำนาจภูตผี การเชื่อเรื่องวิญญาณ ภูตผี ปีศาจนั้นมีการตั้งแต่มนุษย์เกิดมาในโลก และยังไม่มีการศาสนาหรือลัทธิ ความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับว่ามีอำนาจทำให้เกิดเหตุการณ์ได้ สามารถถ่ายทอดกันไปจากสิ่งหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่งได้ และถ่ายทอดจากธรรมชาติสู่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงทำการอ้อนวอนบูชาเพื่อให้วิญญาณ ภูต ผี ปีศาจ ซึ่งมีอำนาจลึกลับกลับพอใจจะได้ช่วยเหลือตนให้พ้นจากอันตราย หรือประสบความสำเร็จได้ (พระมหาหมวด สุขธมโม, 2547 : บทนำ) ฐานคติในความเชื่อที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พยายามที่จะอธิบายว่า สิ่งทั้งหลายที่เป็นอาณาบริเวณที่ปรากฏอริยธรรม ประวัติศาสตร์ มีความเป็นมาที่จำต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นเสมอ อำนาจเหนือธรรมชาตินั้นคือ จุกเหนือ หรือสิ่งที่เหนือสุดที่ไม่ควรจำต้อง หรือ ทำลาย แต่เป็นสถานะที่ควรยกย่องเชิดชู เป็นสิ่งสะอาด มีพลัง มีอำนาจพิเศษด้วย สิ่งเหล่านี้เองที่มนุษย์มีแนวคิดว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งสูงส่ง และมีอำนาจในอาณาบริเวณนั้นด้วยเมื่อผู้ใดไปกระทำการที่ติงาม หรือกระทำความผิดย่อมเกิดมีอันเป็นไปในรูปแบบต่างๆ ด้วยเป็นต้น

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมแหวนอาหะจุย

การประกอบพิธีกรรมแหวนอาหะจุย นั้นมีการจัดการประกอบพิธีแบบท้องถิ่น และมีการกำหนด กับการต้องจัดพิธีกรรมเช่นไหว้บวงสรวงของทุกปีด้วย วัน เวลา เดือน สถานที่ ที่กำหนดในการประกอบพิธีกรรมแหวนอาหะจุย นั้น ในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ในการกำหนดการนั้นในการประกอบพิธีคือ การทำพิธีในการแหวนอาหะจุย แบบที่เป็นทางการ ในลักษณะเช่นจะมีการกำหนด วัน เวลา เดือน สถานที่ อย่างชัดเจน โดยในการประกอบพิธีกรรมแหวนอาหะจุย ดังนี้ งานแหวนอาหะจุย ประจำปีของชาวชุมชนที่จะจัดพิธีกรรมแหวนอาหะจุย นั้นมีการใช้ คำ การประกอบพิธีกรรมคือ ขึ้น 5 คำ เดือน 3 ของทุกปี และเดือนมกราคมของทุกปี เป็นวันงานทำพิธีแหวนอาหะจุยของชาวไทยภูเขาประจำปี เวลาในช่วงเช้าจะเป็นการเตรียมเครื่องเช่นไหว้ และการเริ่มการเช่นไหว้จะเป็น ในเวลา 06.30 ถึง 07.00 น. ใน การที่จะอธิบาย ถึงการประกอบพิธีกรรมนั้น หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเชื่อของบุคคลในสังคมที่แสดงออกในรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามจุดประสงค์ โดยแบ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตและพิธีกรรมที่เป็นมงคล ซึ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตจะเป็นพิธีกรรมที่มุ่งความเจริญรุ่งเรืองต่อชีวิตโดยตรง มุ่งที่จะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีฤทธิ์เดชบันดาลให้ความคุ้มครองดูแลปกป้องรักษาให้ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีสิ่งชั่วร้ายมารบกวนให้เกิดภัยอันตราย ให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีอายุยืน รวมทั้งให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ (ศิริพร สุเมธรัตน์, 2535 : 80) พิธีกรรมในอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นส่วนประกอบของศาสนาซึ่งประชาชนให้ความสนใจมาก และพยายามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมบางอย่างอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาและไสยศาสตร์หรือมีส่วนประกอบของหลายศาสนาผสมกันทั้งในด้านความเชื่อและการปฏิบัติหรือการ

ประสานความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกันจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน พิธีกรรม เป็นการบูชาแบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 60) เป็นคำบัญญัติของการประกอบพิธีการต่างๆ และคำว่า พิธีการ (Rite) พิธีตามประเพณีทางศาสนาหรือในโอกาสสำคัญ พิธีกรรมจะก่ออำนาจพิเศษขึ้นมาเป็นการเพิ่มพลังและสีสันอำนาจให้แก่การดำเนินชีวิต เป็นรูปแบบของพฤติกรรมหรือการทำพิธี (Denny sergeant.Global Ritualism, 2542 : 50)

สรุป ได้ว่าพิธีกรรมแขนงอาหะจะจุนั้นคือพฤติกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อสนองโลกียวิสัยหรือเพื่อความสูงส่งทางจิตวิญญาณซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์โดยถูกต้องตามกฎหมายประเพณีการสั่งสมของวัฒนธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จะต้องเป็นการกระทำที่ปลูกเร้าหรือเรียกร้องให้เกิดปฏิกิริยาหรือ อารมณ์ได้ (พระเทพวิสุทธิ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์), 2548 : บทคัดย่อ) หรืออาจเป็นที่รวมอำนาจบางอย่างที่มนุษย์ให้ความเชื่อถือโดยจิตวิญญาณ จึงเป็นสิ่งซึ่งรวมพล รวมอำนาจรวมหมู่ รวมคณะเพื่อการกระทำพิธีกรรมบางอย่างเพื่อความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นต้น การประกอบพิธีกรรมแขนงอาหะจะจุนในอดีตผู้วิจัยได้ (สัมภาษณ์นางสมใจ บัวทอง, 1 กุมภาพันธ์ 2560) ได้กล่าวถึงสภาพบริบทในอดีตว่า ในสมัยแต่ก่อนนั้นบ้านโพธิ์ศรีธาตุนี้มีป่าเยอะมาก เพราะมีป่าดงดิบหนาแน่น แต่อุดมไปด้วยธรรมชาติ สัตว์เช่นเสือ ช้าง งู และอื่นๆอีกมากมาย ที่ประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ผี เมื่อชาวบ้านเกิดไม่มีน้ำทำนา หรือ ไม่มีน้ำในการเพาะปลูก ลำบากมาก เมื่อรวมกลุ่มไปทำพิธีกรรมบวงสรวง ขอน้ำ ขอฟน เพื่อความอุดมสมบูรณ์แก่การเกษตรของชาวชุมชนด้วย เป็นต้น จึงเป็นที่มาของการบวงสรวงขอฟนต่อปราสาทโบราณวัดโพธิ์ศรีธาตุ ด้วยเชื่อว่ามิวิญญาณของ อาหะจะจุนี้ปกปักรักษาอยู่ และจะช่วยให้ฝนตกตามที่ชุมชนมีความต้องการ

เครื่องประกอบพิธีกรรมแขนงอาหะจะจุน

1. การจัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรมแขนงอาหะจะจุนของชาวไทยกูย จะมีการจัดเตรียมสถานที่ คือ ลานวัดโพธิ์ศรีธาตุ ที่เป็นจุดบริเวณที่ตั้งปราสาทโบราณ ที่มีชื่อเรียกว่า ปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ เป็นจุดที่จะทำการบวงสรวงเช่นไหว้บูชาจะมีที่ลาดปูนโดยรอบ ปราสาทที่สามารถวางเครื่องเช่นไหว้ได้ ในบริเวณปราสาทโพธิ์ศรีธาตุนี้จะมีพระพุทธรูป ทั้ง 7 ปาง วางอยู่โดยรอบ และมีพระพุทธรูปวางตั้งอยู่บนปราสาทด้วย แต่สิ่งที่ชาวไทยกูยให้ความเชื่อถือนั้น คือ วิญญาณที่รักษาปราสาทแห่งนี้ ที่เรียกโดยรวมตามวัฒนธรรมของชาวไทยกูยว่า อาหะจะจุน นั้นเอง การเรียกนี้เป็นสัญลักษณ์แทนวิญญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการจัดเตรียมเครื่องสังเวยเทวดาและเจ้าที่ มีขันครูบูชาอาจารย์ที่จะประกอบพิธีกรรม

2. เครื่องประกอบพิธีกรรมแขนงอาหะจะจุนของชาวไทยกูย บ้านโพธิ์ศรีธาตุนี้ ประกอบด้วยข้าวสวยที่รองด้วยใบขนุน ดอกไม้ 1 คู่ หมากพลู 2 คำ บุหรี่ 1 คู่ เทียนจุด 2 เล่ม จุด

รูป 3 บ้าง 5 บาง 9 บาง อาหารคาว เช่น ปลาบั้ง ไก่ต้ม หมูบั้ง ของหวาน เช่น ขนมนางเล็ด เหล้าขาว ผลไม้ ขนมข้าวต้ม

วาระประจำปีในวัฒนธรรม ประเพณีการประกอบพิธีกรรมเดือน 5 เมษายน มีวัฒนธรรมประเพณีในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของชาวไทยกุยมี ดังนี้

มีวัฒนธรรมประเพณีหนึ่งชาวไทยกุยที่ได้ให้ความสำคัญอีกประเพณีหนึ่งคือเก็บดอกไม้ไหว้พระธาตุปราสาทโบราณพันปีมีจัดขึ้นในเดือน 5 แรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี



วาระประจำปีในการประกอบพิธีกรรมเดือน 6 พฤษภาคม มีวัฒนธรรมประเพณีในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของชาวไทยกุยคือ

ขึ้น 8 ค่ำเดือน 6 ในรอบปีจะมีการประกอบพิธีกรรมแห่บุญบังไฟ ของชาวไทยกุยที่มีความเชื่อว่าเป็นการขอฝนและเป็นการเริ่มต้นตามจันทรคติในการเริ่มการเกษตรจึงมีการขอฝนและเป็นการบูชาต่อพญาแถน วาระประจำปีในการประกอบพิธีกรรมเดือน 6 พฤษภาคม มีวัฒนธรรมประเพณีในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของชาวไทยกุยคือ

วัฒนธรรมประเพณีการแห่อาหารหอยของชาวไทยกุยที่กล่าวมาข้างต้นที่ประกอบด้วย วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่ประกอบด้วย เช่น การแห่อาหารหอย การแห่ทรายเข้าวัด การเก็บดอกไม้ไหว้พระธาตุ การแห่บังไฟ และการแห่อาหารหอยรอบ 2 ถือได้ว่า วัฒนธรรมประเพณี ของชาวไทยกุย เป็นวัฒนธรรมพิธีกรรมที่ชาวไทยกุยได้ปฏิบัติและยึดถือกันมาเป็นเวลานาน

กลุ่มชุมชนชาวไทยภูเขาที่มีการประกอบพิธีกรรม

บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ (ใสอาณาเขตพื้นที่/กลุ่มชาวไทยภูเขา)บ้านโพธิ์ศรีธาตุตั้งขึ้นมาเมื่อ (สัมภาษณ์ นายเลี่ยม ทองดาษ, 1 กุมภาพันธ์ 2560) ณ หมู่ที่ 9 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ โดยกลุ่มอพยพชุดแรกอพยพออกมาจากบ้านตางมาง มีประมาณ 3 หลังเรือน มีการเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านตางมางเล็ก(เสาระตางมางแกด)เพราะคนส่วนใหญ่ย้ายมาจากบ้านตางมางเดิม(บ้านตางมางใหญ่/เสาระตางมางพีด) มีระยะทางห่างกันประมาณ 1 กิโลเมตรครึ่ง ได้มีการจับจองครอบครองพื้นที่ด้วยการถากถางพื้นที่ป่ามาเป็นพื้นที่ประกอบอาชีพทำมาหากิน ทำไร่ ทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ จากแรกเริ่มเพียง 3 หลังคาเรือนก็มีชาวบ้านย้ายเข้ามาจับจองพื้นที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบันปี 2560 มีถึง 94 หลังเรือน จำนวนประชากร 459 คน มีพื้นที่อยู่อาศัย 105 ไร่ พื้นที่สาธารณะประโยชน์ 3 ไร่ 3 งาน พื้นที่ทำกินหรือประกอบอาชีพ 800 ไร่ อาชีพหลักและส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร 100 เปอร์เซ็นต์ เป็นชุมชนที่พูดภาษากูย มีวัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อของกูย มีวัดบ้านโพธิ์ศรีธาตุและพระธาตุโบราณเก่าแก่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เอาไว้ประกอบพิธีกรรมความเชื่อและศรัทธาของชุมชน ยามเมื่อถึงเทศกาลบุญประเพณีต่างๆ หรือแม้แต่เอาไว้เช่นไหว้ขอพรขอความสุข ความเจริญและความปรารถนาเพื่อความสำเร็จที่ตนเองศรัทธาเชื่อถือและต้องการ ปรากฏว่าได้ในสิ่งที่ตนเองอธิษฐานสมใจ นอกจากนั้นก็ยังมีโรงเรียนบ้านตางมาง ซึ่งเป็นโรงเรียนของชุมชน ขนาดกลาง เปิดสอนให้เด็กและเยาวชนถึงระดับประถมศึกษาตอนปลาย สังกัดเขตการศึกษาชั้นพื้นฐานเขต 1 เป็นสถานเพาะบ่ม ทางการศึกษาให้แก่เด็กในชุมชนชาวไทยภูเขา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้นำพาทำและปฏิบัติสืบต่อมาซึ่งเป็นสิ่งที่ควรศึกษา นำศึกษา ค้นคว้าหรือวิจัยเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ของชาวไทยภูเขา ให้ได้ความรู้มาทุกมิติ เป็นต้น

บทสรุป

ในความจำเป็นของพิธีกรรมแขนงอาหะยจุหรือวิญญานศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ เป็นการบูชาเพื่อวัตถุประสงค์ ผนฟ้าที่ตกต้องตามฤดูกาล ความอุดมสมบูรณ์ สุขภาพร่างกายแข็งแรง คนในชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขด้วย เป็นวัฒนธรรมความเชื่อชาวไทยภูเขาที่มีความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์และสิ่งมีชีวิต มีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และมีความเชื่อว่ามีเทวดาพิเศษ ที่มีอยู่จริงในโลกและปราสาทศักดิ์สิทธิ์นี้ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่ยังมีความเชื่อกับสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นยังพึ่งพิงอำนาจภายนอกสิ่งเหล่านี้อยู่ ความเชื่อจึงเกิดจากมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและมีปัญหาในการดำเนินชีวิตมนุษย์จึงคิดว่า

น่าจะมีพิธีกรรมบางอย่างที่สามารถเพิ่มพูนด้วยการเซ่นไหว้บูชาหรือประกอบพิธีกรรม ฉะนั้นความจำเป็นในการประกอบพิธีกรรมบูชาปราสาทโบราณ หรือ อาหะยะจฺย จะมีการประกอบพิธีกรรมหนึ่งก่อนลงทำการเพาะปลูก เพื่อความอุดมสมบูรณ์จึงมีความจำเป็นมากทั้งในด้านในด้านจิตใจเนื่องด้วยมนุษย์ต้องการกำลังใจและพิธีกรรมบางอย่างให้ตนรู้สึกว่าได้รับสิ่งเป็นสิริมงคลบ้างอย่างเข้ามาเพื่อการสร้างพลังกับปราสาทเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และ เพื่อการคุ้มครอง ซึ่งประโยชน์ของพิธีกรรมของพิธีการบูชาเพื่อความอุดมสมบูรณ์ ได้เกิดความสุขสบายใจ มีความสามัคคีในครอบครัวและชุมชนให้เวลากับครอบครัว มีการให้ความสำคัญกับผู้เฒ่าในชุมชน เกิดประเพณีวัฒนธรรมด้วยเป็น สิ่งล้ำค่ามิใช่เป็นเพียงความเชื่อพิธีกรรมนี้เท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสถาน, (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น
- Denny sergeant. *Global Ritualism, (2542). พิธีกรรมของโลก*. แปลโดยทิพยอาภา (นามแฝง), กรุงเทพฯ : บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด
- พระเชียรวรวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์), (2548). “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหาหวมวด สุกกธมโม, (2547). “ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความเคารพในพุทธศาสนา”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ศิริพร สุเมธรัตน์, (2535). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. : โรงพิมพ์ ส.พันธ์เพ็ญ
- พรพรหม ชลรัตน์, (2544). “อภิปรายในความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุนทร ณ รั้งสี, (2545). *ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิลาสินี ศรีนุเคราะห์, (2543). “ปันโงล : กรณีศึกษาพิธีการไหว้ครูเพื่อสืบทอดพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์”. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสุรินทร์
- พระมหาวีระ สุขแสวง, (2550). “มะมั่วด : พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มคนพูดภาษาเขมรถิ่นอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์”, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร